

Berilo Jugoslovanskega odbora iz Italije

BORŽOVICA

POŠILJA : IVAN UČENIKOV - KAIRO RUE MANSHAET EL MAHRANI ŠT. 5

Leto: 4.

Št. 107

16. aprila 1944.

LJUDSKO GLASOVANJE IN PRIMORCI

Kratka vest ameriške agencije United Press je pred dnevi sporočila, da so se v največji tajnosti vršili razgovori med zunanjim ministrom Narodno osvobodilnega sveta Jugoslavije, dr. Smodlako in maršalom Badogliem glede jugoslovansko-italijanske razmejitve.

Vest je predvsem javila, da po tem dogovoru Badoglieva vlada priznava Narodno osvobodilni svet Jugoslavije kot dejansko vlado. Nadalje pravi poročilo, da se je Italija definitivno odrekla vsakemu nadaljnjemu poželenju po Dalmaciji in Reki. Vest tudi pravi, da bodo meje med obema državama definitivno urejene po končani vojni, na podlagi svobodnega glasovanja med obmejnimi narodi. Posebni člen v dogovoru predvideva postopek za odstranitev vseh težkoč, ki bi se pojavile pri izvajanju sklenjenega dogovora. Pogodba bo ratificirana šele, ko bo bodoči režim v Italiji definitivno ustanovljen.

Tako pravi poročilo. Dokler celotno besedilo uradno še ni objavljeno, priobčujemo to vest z vso potrebno rezervo. To pa nas ne obvezuje dolžnosti, da ne bi o stvari spregovorili nekaj načelnih misli:

Vse te dni so v našo pisarno prihajali zaskrbljeni Primorci, civilisti in vojniki, nekateri zbegani in celo malodušni. Prejeli pa smo tudi več dopisov, v katerih nas pisci rotijo, naj dvignemo besedo v obrambo primorskih interesov, ki so življenjski interesi mlade Jugoslavije, ki vstaja. Zlasti so pogoste trpke besede očitkov, ki se v teh dopisih ponavljajo: ...zopet nas bodo prodali kakor 1.1918. ...

Gotovo nas je ta vest v trenutku, ko vse svoje upe in nade postavljamo v roke mlade in junaške Osvobodilne vojske iznenadila, posebno še ker smo imeli priliko od blizu občutiti vso veliko samozavest in jekleno vero v samega sebe. ...

Narodno-osvobodilni svet Jugoslavije je postavil vsemu svojemu državnemu ustroju tri glavne teme: svoboda, demokracija, federacija. Ti trije stebri so nosilci, nove, mlade Jugoslavije in vse odločitve nove državne miselnosti so povezane s temi načeli.

Slovensko Primorje s hrvaško Istro je bilo z uradno proklamacijo Narodno-osvobodilnega sveta priključeno novi mladi Jugoslaviji. Dekret o priključitvi slovenskega Primorja, Beneške Slovenije, Istre in hrvaških jadranskih otokov Jugoslaviji glasi:

"V skladu z davnimi težnjami in borbenimi naporji slovenskega in hrvaškega naroda v krajih, podjarmljenih od italijanskih imperialistov,

ANTIFAŠISTIČNI SVET NARODNEGA OSVOBOJENJA POTRJUJE

1. Sklep Slovenskega Osvobodilnega Odbora (plenum OF) o priključitvi Slovenskega Primorja in vseh anektiranih delov Slovenije svobodni Sloveniji v federativni Jugoslaviji.

2. Sklep ZAVNOH-a (Zemaljsko Antifašističko Vjeće Narodnog Oslobodjenja Hrvatske) o priključitvi Istre, Reke, Zadra in anektiranih otokov svobodni Hrvatski v federativni Jugoslaviji.

3. OBA SKLEPA STOPITA TAKOJ V VELJAVO.

Dne, 30. novembra 1943 v Jajcu.

Tajnik ASNOJ-a: Rodoljub Čeleković, s.r. Predsednik ASNOJ-a: dr. Ivan Ribar, s.r.

S tem zgodovinskim dokumentom je bila končno izvršena definitivna vrnitev slovenske in hrvaške zemlje materi Jugoslaviji. S tem je bila poravnana 25-letna krivica, storjena slovenskim in hrvaškim Primorcem. Proglasitev priključenja Primorja k Jugoslaviji je izražala samo svobodno voljo vseh Slovencev in Hrvatov v takozvani Julijski Krajini. To svobodno voljo so praktično najbolj poudarili polnoštevilni slovenski in hrvaški bojevniki N.O.V., ki so svojo voljo podčrtali z orožjem v roki in s slavo v osvobodilnih borbah, ki so zajele tudi zadnjo slovensko vas in zadnje hrvaško naselje na Primorskem in v Istri. Te borbe trajajo že polna tri leta neprenehoma in so bile ravno na Primorskem marsikdaj najtežje ali tudi največičastnejše. Svojo svobodno voljo po združitvi pa so pokazali tudi vsi Primorci izven domovine. Povsod, kjer koli so bili Primorci so se oglašali v vrste bojevnikov Združenih narodov. Tako tisti pred tremi leti, ki so stopali v francosko vojsko, v poljsko, v češko, dokler Jugoslavija še ni bila v vojni kakor oni, ki so se zbirali kasneje v jugoslovanski vojski in od katerih je danes že nad 80% v vrstah N.O.V., ker jim ta nudi jamstvo, da bodo pod njenim vodstvom pomagali bratom v domovini.

Svojo svobodno voljo za združitev so dokazali tisti tisoči Slovencev, ki so jih fašistovske in nacistične horde postrelile, deset in deset tisoč tistih,

ki so jih naganjali v zapore in koncentracijska taborišča, samo zato - kakor pravi pesem N.O.V. - "ker so ljubili svojo zemljo."

Vsa ta množestvena zbiranja primorskih množic povsod, kamor koli je usoda postavila primorskega človeka, je bil en sam pravi, iskreni in odločni plebiscit za OSVOBOJENJE. Vsi drugi razlogi so bili zgolj postranskega pomena. Magična sila OSVOBOJENJA nas je zbirala v borbo, nas vlekla na morišča, v zapore, v konfinacije in internacije, v vse zavezniške vojske in na vsa svetovna bojišča, da končno v tisti novi, sveži sili N.O.V. najde svoje pravo mesto. V čem so se odražale težnje celotne naše primorske emigrantske politike? V stremljenju po močni, povezani in spoštovani državni skupnosti, ki bi mogla prožiti upanje, da bo z njeno pomočjo uveljavljen primorski politični cilj: **osvobojenje Primorske in njena priključitev k Jugoslaviji**. V tem preprostem stavku je vsebovan ves naš program.

Primorci se v Jugoslaviji nismo vmešavali v notranje, politične borbe, vsaj v glavnem ne. Podpirali pa smo vsakogar, ki nam je utrjeval vero, da bo našega trpljenja enkrat konec. V včerajšnjem in današnjem razcepu duhov smo se držali nevtralnno - če je ta izraz umesten. Nevtralni zato, ker nam je postal po vstopu Italije v vojno naš politični cilj že stvarno dosegljiv. Vse naše simpatije in vse naše želje so bile v vrstah našega naroda, ki se je sam na terenu že odločil. Ideje, ki so zmagovale na terenu pa še niso predrle v vsa jugoslovanska srca, in tudi najbolj goreči idejni pobornik bo moral priznati, da primorske vrste iz samo ob sebi umevnih obzirov ne spadajo v prvo linijo borbe ideje, ki ima vendarle eminentno politični značaj. Primorske množice v tujini so tudi tako odločile in nihče jih ni oviral, čeravno je bila sama organizacija v začetku bolj podobna volilni borbi kakor pa jasno izraženi volji z vsemi potrebnimi znaki skupnosti in 100% povezanosti...

Plebiscit je bil torej izvršen na celi črti in priključitev razglašena. Zato za slovensko in hrvaško zemljo z njenimi središči v Trstu in Gorici ljudsko glasovanje ne prihaja v poštev. Če bi kdo smatral za potrebno, da se tudi furlansko ozemlje vključi v našo novo državo, potem naj o tem pač odloča furlanska ljudska volja. Tu na tem ozemlju je plebiscit upravičen in popolnoma v skladu z ljudsko voljo, ali samó tu in nikjer drugje na primorski zemlji.

Mogoče bo kdo podvomil in mislil, da so naša tolmačenja samovoljna in površna, posebno zato, ker nam manjka potrebno uradno besedilo pogodbe. Mogoče bi kdo mislil celo, da je bila priključitev Narodno-osvobodilnega sveta proglašena samo za slovensko in hrvaško podeželje, ki je 100% slovensko oziroma hrvaško. Tem pesimistom, ki pa niso pesimisti brez vzroka, nekateri bi jih imenovali celo realiste, moramo povedati, da sta ostala stebra nove Jugoslavije: demokracija in federacija. Slovenski narod je suveren narod, ki sam odloča o svoji usodi. V našem slučaju smo v prvi vrsti prizadeti Primorci, zato bodo naši legitimni zastopniki pri Narodno-osvobodilnem svetu, Primorci, na temelju demokracije in federalnih pravic povedali in povdarili, da je vsa primorska zemlja v celoti naša zemlja. **Ta zemlja, na kateri živi nad 600.000 Jugo-**

slovanov meri skupno 8.229 kv.kilometrov. Jugoslovani prebivajo na prostoru, ki meri 7.381 kv.kilometrov ali 91% celotne površine. Italijani zavzamejo vsega komaj 848 kv.kilometrov površine ali 9%. Že samo to dejstvo zadostno dokazuje, da je naše prebivalstvo strnjeno naseljeno in da so skupine Italijanov naseljene na tej zemlji samo kot neznatni otočki v jugoslovanskem morju, od katerega se preživljajo. Ti otočki pripadajo brezpogojno, na podlagi demokratičnih in suverenih načel samo celoti. To velja za vse laške obrobne naselbine v Istri in velja tudi za našo Gorico.

Po demokratičnih načelih in po načelih, ki jih je tako nazorno predočil člankar J.A. v zadnji številki "Bazovice" pod naslovom "Kaj storiti z Italijo?" ne more o usodi tržaškega mesta odločati tržaško prebivalstvo, ki je življenjsko povezano s svojim zaledjem. Za Trst dovoljujemo plebiscit - če se to komu sploh zdi potrebno - ali o njegovi usodi mora glasovati vse njegovo zaledje tja do vrat Zagreba in Gradca. Glasovati pa morajo tudi vsi naši mrtvi, ki so jih Lahi postrelili in vsi tisti, ki so pomrli po ječah in po koncentracijskih taboriščih ter vsi tisti naši junaki, ki so padli v osvobodilnih borbah. Glasovalno pravico pa odrekamo vsem laškim pritepenecem, ki so jih razni italijanski režimi v vsem sedanjem stoletju nagnali v Trst. Odrekamo pa to pravico v smislu moskovskih sklepov tudi vsem številnim fašistovskim morilcem in njihovim pomagačem!

Naj bo zadeva kakršna koli, z vsem povdarkom apeliramo na vse številne primorske javne delavce, ki so na vodilnih mestih N.O.V. in Narodno-osvobodilnega sveta, da se v vsakem slučaju dosledno zavzemajo za večno resnico, da je Primorje ena sama nerazdeljiva celota, ki je z 91% površine naseljena s Slovenci in Hrvati. Načelno odklanjamo, Slovenci in Hrvatje iz Istre, vsak plebiscit na svojem ozemlju, ker je bil ta plebiscit že izveden, kakor smo zgoraj povedali in ker se naš narod ne more postavljati na enakopravne odločitve z včerajšnjimi svojimi fašistovskimi morilci. Besedo imajo voditelji narodno-osvobodilnega gibanja na Primorskem.

VAŽNE IZJAVE DR. SMOLAKE

Posebneemu dopisniku A.I.A. je zunanji minister Narodno-osvobodilnega sveta Jugoslavije izjavil pred kratkim, da bo maršal Tito prepustil jugoslovanskemu narodu, da si izbere svojo vladu in svoje zakonite zastopnike takoj, ko bo vojna končana.

"Vlada Narodno-osvobodilnega gibanja v Jugoslaviji želi, da bi se vsi južni Slovani združili v eni sami federativno urejeni državni skupnosti. Ta vlada pričakuje, da bo k tej skupnosti pristopila tudi Bolgarska.

"Seveda je težko kombinirati monarhijo s federalno idejo, tako, kakršna se uveljavlja v Švici ali v Združenih ameriških državah. Če pa narod tako želi, se tudi ta njegova zamisel lahko uresniči", je dejal dr.Smodlaka.

V nadaljnjem razgovoru je dr.Smodlaka izjavil: "Želim podčrtati, da naše geslo ni zmaga komunizma, pač pa: "Smrt fašizmu in osvoboditev našega naroda! Komunisti ne morejo Jugoslaviji vsiliti svoje volje niti svoje doktrine."

NA PRELOMU

Javnost Združenih narodov že razpravlja o mirovnih pogojih, ki jih bodo stavili zmagoviti narodi premaganim osnim silam, o upravi osvobojenih pokrajin in o njihovi obnovi ter o ureditvi sveta po tej vojni. Gradivo o teh vprašanjih je ogromno in zahteva veliko število sposobnih in vestnih ljudi. Zelo težko je stališče narodov, ki so še podjarmljeni od sovražnika in tako ne morejo povedati še svojega mnenja in sporočiti svojih želja in zahtev. Odkar so sovjetske čete v razmeroma kratkem času na zmagovitem in v zgodovini edinstvenem pohodu, osvobodile ogromno sovjetsko ozemlje od sovražnih hord in odkar so začela angleška in ameriška letala sistematično razbijati Nemčijo z zraka, je popolna zmaga nad najbolj militaristično državo in njenimi podreptniki absolutno gotova. Danes so divizije Rdeče armade že na Karpatih in na mejah Češkoslovaške in Madjarske, to je v srcu Evrope. Ves nepristranski svet občuduje te armade in se jim hvaležno klanja.

Ona mala pešička Jugoslovanov, ki se je po srečnem naključju iztrgala iz krempljev sovražnih oblasti, mora sedaj stopiti vsa na plan in če tudi brez materialne in moralne podpore poklicanih činitelev, mora dati iz sebe vse, da dosežemo, kar terjata naša zgodovinska stara pravda in moderna doba. Na svobodnih in osvobojenih tleh nas je zelo malo, ki bi mogli pomagati pri tem ogromnem delu, posebno ker nam manjkajo vsi znanstveni viri. Marsikaj bo treba šele urediti in povedati, ko bodo naši kraji popolnoma osvobodeni. Toda do takrat ne smemo čakati s prekrižanimi rokami, temveč moramo že sedaj, vsaj v glavnih obrisih, povedati svoje mnenje o povojni ureditvi sveta in tudi postaviti svoje zahtevke, ki bodo v skladu z doprinešenimi žrtvami.

Naši veliki zavezniki prav dobro vedo, kaj je pomenil zanje jugoslovanski 27. marec 1941, toda vse to moramo vedeti predvsem mi. Takrat se je postavila Jugoslavija s predrzno gesto odločno na stran Združenih narodov, posebno na stran Velike Britanije. S tem je pomagala svojim zaveznikom, saj so se morali takrat Nemci, Italijani, Madjari in Bolgari vreči z vso svojo silo najprej na malo Jugoslavijo in najprej njo zrušiti. S tem je mala Jugoslavija odvrnila od velikih zavezniških sil pripravljen nemški stroj in sama doprinesla strašno žrtev, da so jo njeni smrtni sovražniki s pomočjo svojih podreptnikov pomandrali, poklali cvet našega naroda, požgali in porušili naše domove, uničili naša premoženja, pozaprli vso zavedno inteligenco in vsakega, o katerem so sumili, da jim je sovražnik; našo državo pa si med seboj razdelili in ustanovili vlado nasilja. Sorazmerno vzeto in z izjemo Sovjetske zveze so Jugoslovani do sedaj doprinesli največje žrtve od vseh vojskujočih se držav. Vprašamo se sedaj, kaj bi bilo z nami, če bi ostalo pri dunajskem dogovoru z dne 25. marca 1941? Vojna bi bila mogla zavzeti zelo neugoden potek za Združene narode in tudi za nas. Če bi zmagali Nemci in Italijani, bi v našem življenju nastopila srednjeveška reakcija, nemški in laški kulturni vpliv bi bil za naš narodni obstoj

smrtonosen, gospodarsko bi bili zaslužnjeni na ve-komaj in socialno bi postali tevtonski in starorimski sužnji. Ker bi pa osne sile ne mogle nikdar zmagati - Italija je medtem že kapitulirala - bi se zmaga Združenih narodov prav gotovo zavlekla za nekaj let. S svojo žrtvijo je Jugoslavija napravila neizmerno uslugo svojim sedanjim zaveznikom in neocenljivo delo za vse človeštvo. Seveda je napravila največjo uslugo sama sebi, ko se je v svoji zdravi intuiciji za svojimi starimi ideali in v duhu časa, postavila pravočasno na stran današnjih svojih zaveznikov, ki bodo v svoji pravičnosti tudi njej pomagali uresničiti njene stare in upravičene zahteve.

Ves človeški rod je danes na velikem in usodnem prelomu zgodovine. Ali pa smo duhovno pripravljeni na novo dobo? Ali so naše njive zorane? Dejstvo je, da se stari časi nikdar več ne vrnejo. O tem si je ves svet edin in se je o tem povsod mnogo pisalo. Kdor misli, da bo s svojim delom po tej vojni nadaljeval tam, kjer ga je moral zaradi te vojne pretrgati, se zelo moti. Mi živimo v tako važni zgodovinski dobi, da lahko smelo trdimo, da še ni nikdar človeški rod v svoji zgodovini preživel tako važne dobe. V zadnjih 30 letih so dozorela taka vprašanja, o katerih nismo prej nikdar resno govorili. Vsi odgovorni činitelji, vsi dalekovidni ljudje se morajo tega zavedati in spremeniti svojo staro miselnost. Če bi zapirali oči pred novimi dejstvi, če ne bi imeli smisla za velikanski preokret, ki se je izvršil v dušah vsega človeštva v zadnjih 30 letih, bi napravili sebi in vsem narodom zelo slabo uslugo. Nova doba bi jih pomedla neusmiljeno z zemeljskega površja. Ni sile več na svetu, ki bi mogla ustaviti ta ogromni duhovni stroj, ki se kotali po vsej zemeljski površini!

Združeni narodi so proglasili štiri svobode in jih zapisali na svoj ščit: svobodo izražanja misli, svobodo vere, prosti moramo postati strahu pred nasiljem in prosti strahu pred pomanjkanjem. S temi načeli se ne bo dalo nikdar več slepomišiti! Narodi se bodo vrnili iz vojnih črt in iz gozdov v svoje porušene domove, in razbite družine s stisnjenimi pestmi in z neizprosno voljo ne bodo stremele samo za uresničenjem imenovanih svobod, pač pa bodo tudi zahtevale boljše materialno življenje za sebe in za potomce. Kdor bi si upal postaviti se proti tem načelom, bo svoj odpor drago plačal. Narodi so v tej vojni vse preveč trpeli, vse preveč izgubili in se še več naučili, da bi se dali izigravati. Zato terja nova doba mož širokih pogledov, pogumnih in poštenih. Vse stare klike, ki bi se skušale še uveljavljati s svojimi starimi metodami, bodo pomandrane z vsem, kar je njihovega.

Zato moramo razumeti novo zgodovinsko dobo in gorje mu, kdor je ne pojmuje. Naša dolžnost je da gremo vase in v duše svojega naroda, da ga vodimo po pametnih poteh brez pretreslajev, toda v smislu zgodovinske ustvarjajoče volje njegove. Kdor ima oči, vidi, in kdor ima ušesa, sliši! Na tem zgodovinskem prelomu se končuje stari vek in začenja nova doba človekova.

PROSLAVA TRILETNIČE VOLNE V JUGOSLAVIJI

Kakor smo že v zadnji številki "Bazovice" poročali so na predvečer 6. aprila zborovali jugoslovanski zastopniki v Moskvi pod okriljem Vseslovanskega kongresa. Pri tem so govorili razni govorniki. Od Slovencev sta se oglasila k besedi gg. Dragotin Gustinčič, slovenski javni delavec in Ivan Regent, član Vseslovanskega odbora v Moskvi.

G. Dragotin **Gustinčič** je v svojem govoru med drugim dejal tudi tole:

Slovinci!

V tej vojni proti hitlerizmu ste se znašli na enem izmed najvažnejših strateških položajev. Že pred tremi leti ste točno poznali situacijo in smrtno nevarnost, ki je prihajala s severa in z zahoda. Na svojo usodo pa niste čakali s prekrižanimi rokami. Zavihali ste rokave in prijeli za orožje. Umaknili ste se v svoje gore in gozdove, da se spoprimate s sovražnikom, ki je bil oborožen do zob. Niste spraševali za koliko močnejši je sovražnik od vas, niste spraševali, kje boste dobili orožje in prehrano... Zavedali ste se samo enega: svoje dolžnosti nasproti domovini in narodu, ki ni hotel postati suženj Hitlerja in Mussolinija. Občutili ste dolžnost nasproti svojim slovanskim bratom, vsem svobodoljubnim narodom in nasproti vsemu civiliziranemu svetu.

Danes ves svet občuduje vaša junaška dela. Uničili ste Mussolinijevo vojsko, 120.000 mož, ki jih je poslal proti vam. Razorožili ste pet laških divizij in pomagali osvoboditi brate na Primorskem, ki so ječali pod fašistovskim jarmon. Priključili ste jih zopet v skupno državo.

V neštevilnih borbah za Novo mesto, Kočevje in na Krašu ste uničili številna sovražna oklopna vozila in se pri tem niste ozirali na strahote talcev, ki so jih Hitlerjevi gangsterji pobirali, niti vas niso motile številne nemške kazenske ekspedicije. Svoje sile ste organizirali na odličen način in postavili svojo narodno vladu v Sloveniji. V vseh teh dejanjih slovenski narod ni pozabil zgraditi Slovenijo kot sestavni del Jugoslavije. Slovenija ni pozabila, da je slovenska vojska del Narodno-osvobodilne vojske, ki se je borila in se bori pod vojaškim poveljstvom maršala Broza Tita proti krvoločnim hordam Hitlerja in proti izdajalcem.

Slovinci! Vaša odločitev je bila pametna, ker samo s trdno povezanostjo lahko zmagamo nad skupnim sovražnikom. Res je, da je med temi izdajalci mnogo takih, ki so postali žrtve intrig in dobrikanj Hitlerjevih hlapcev. Vi Slovenci, ki ste v teh vrstah, proti komu se borite? Izdajalci naroda so vas poslali proti lastnim bratom. Ali res hočete, da postane Slovenija nemška pokrajina? Ali res hočete, da postanejo Slovenci Hitlerjevi sužnji? To se nikdar zgoditi ne sme!

Na vzhodnem bojišču je Rdeča vojska za zmeraj uničila nemško moč. Nemci že zrejo smrti nasproti.

Ura ni več daleč, ko bo Jugoslavija prosta Hitlerjevih napadalcev. Dolžnost vsakega Slovenca je, da postavi vse svoje sile v ta osvobodilni boj.

Slovinci! Rdeča vojska je prestopila sovjetske meje in prišla na Balkan. Naši ameriški in angleški zavezniki pripravljajo odločilni napad na zahodu. Ne dajte krvoločnemu fašizmu niti trenutka od diha. Svoboda je tu.

Naš rojak g. Ivan **Regent** pa je v svojem govoru med drugim povedal tudi tole:

Jugoslavlani! Dragi bratje, vojaki in častniki N.O.V., možje in žene in vi vsi, ki se borite junaško proti Hitlerju v Jugoslaviji za čast in svobodo naše drage skupne domovine, vaša borba je vzbudila globok odmev v srcih vseh narodnjakov. Vaši bratje onstran morja z največjim navdušenjem in nestrpnostjo čakajo, kako bi vam pomagali v boju za osvobodjenje domovine. Kjer koli žive jugoslovanski izseljenci, povsod se zbirajo in dajejo duška svoji solidarnosti z gibanjem N.O.V. v Jugoslaviji. Stalno narašča število jugoslovanskih organizacij po svetu s ciljem nuditi čim uspešnejšo pomoč tako fizično kakor moralno tistim, ki se bore za svobodo Jugoslavije.

Vseslovanski odbor prejema dnevno veliko število brzojavk, v katerih bratje po svetu izražajo navdušenje za vašo hrabro borbo. Iz Argentine, Uruguaya, Avstralije, iz Kanade, iz Londona, iz Montevidea, Chicaga in Washingtona ter drugih velikih mest Amerike, Kanade, Avstralije in Nove Zelandije prihajajo dopisi in brzojavke od najrazličnejših organizacij z obljubami in pripravljenostjo za pomoč bratom, ki se bore v domovini.

Mnoge organizacije se trudijo tako pri Rooseveltu in Churchillu kakor pri maršalu Staljinu, da bi dosegle priznanje jugoslovanskega Narodno-osvobodilnega sveta.

„KAJ STORITI Z ITALIJO“?

(Konec)

3. ITALIJANSKO-JUGOSLOVANSKO SOŽITJE IN GOSPODARSKI PROBLEM TRSTA IN REKE

Salveminijeva trditev, da nima problem italijansko-jugoslovanskega sožitja v Julijski Krajini, Reki in Dalmaciji pod okriljem Italije nikake zveze z gospodarskim vprašanjem Trsta in Reke kot dveh trgovsko-pomorskih emporijev ob Jadranu, stoji v diametralnem nasprotju z zemljepisno-gospodarskimi načeli in postulati. Trditev, ki je odeta v nekoliko megljeno obliko, se razgali pred nami v vsej svoji teži, če izluščimo njeno jedro: "Gospodarska odvisnost in teritorialna povezanost Trsta in Reke s svojim jugoslovanskim zaledjem in s srednjo Evropo **ne opravičujeta** zahteve, da pripadata oba emporija tudi politično k zaledju, od katerega je odvisno njuno gospodarsko življenje in procvit, kakor **ne ovirata**, da bi mogla ostati s pretežnim delom Julijske Krajine še nadalje pod italijansko vladavino.

Nas ne briga zgodovinska preteklost teh dveh mest, ki pravi, da sta pripadali skoro polno tisočletje srednji Evropi in nikoli k Italiji. Za enkrat pustimo na strani tudi dejstvo, da šteje Trst, odkar je prišel pod Italijo stalno le 250.000 prebivalcev, od katerih je 120.000 priseljencev iz starih italijanskih pokrajin in le 130.000 domačinov, med katerimi je okoli polovica Slovencev, Srbov in Hrvatov. Merodajno in odločilno je samo stvarno pojmovanje sveta v njegovi novi miselnosti in racionalna ocena vseh vrednot, ki morejo pripomoči k vpostavitvi gospodarskega ravnotežja kot pogoj za izhod iz sedanje zmede in za dosego gospodarskega blagostanja, ki ga Evropa tako krvavo potrebuje. En sam bežen pogled na zemljevid srednje Evrope - in vsak pravičen opazovalec bo priznal, da nima in ne more imeti Italija nikake pravice do teh dveh mest, ki sta edina vrata srednje Evrope in zahodnega Balkana v daljni svet.

Trst je izhodna luka na morje, ki obsega vso Slovenijo in del Hrvaške, Avstrije, Češkoslovaško, južno Nemčijo in del Poljske tja do galiških petrolejskih vrelcev. Vse to obsežno ozemlje, večje kot vsa Italija, gravitira na Trst in nujno potrebuje to severno jadransko luko za svoj gospodarski razmah. Le s potjo preko Trsta se izogneta srednjeevropska industrija in trgovina nemškimi lukam, nemški industrijski in trgovinski špijonaži ter nemški konkurenci in se zmanjšajo provozni stroški in prevozni čas na najmanjša razmerja. Preko Trsta je šla skozi 200 let, vse do prve svetovne vojne, vsa srednjeevropska prekomorska trgovina. Tod je najkrajša pot v srednji in Daljni vzhod, v Afriko, Avstralijo in Polinezijo. Preko Trsta je hodila pred prvo svetovno vojno angleška pošta za ves vzhodni in severovzhodni del angleškega cesarstva in Trst je izhodna točka za angleški pomorski kabelj proti vzhodu.

Trst je največja moderno zgrajena jadranska luka, opremljena z vsem, kar potrebuje za pomorski obrat v velikem obsegu. Proti morskim valovom je zavarovana od štirih mogočnih valolomov, ki segajo od Miljskega hriba do Barkovlj in branijo ves

Miljski zaliv in tržaško pristanišče. Trije teh valolomov, ki spadajo med največje na svetu, so bili zgrajeni šele pred prvo svetovno vojno. Privlačnost tržaškega pristanišča so njegova velika in praktična skladišča v stari luki od centralnega kolodvora do Barkovlj in v novi luki pri Sv. Andreju, s silosi, hladilnicami, s stalnimi in plavajočimi dvigali, z ladjedelnico in z doki. Trst spajajo z njegovim zaledjem štiri železniške proge; Trst-Ljubljana-Dunaj in Budimpešta; Trst-Jesenice-Celovec-Linz-Praga; Trst-Videm-Trbiž-Solnograd-južna Nemčija; Trst-Reka-zahodni Balkan. Srednja Evropa je potrebovala tržaško luko in zato je takratna stara Avstrija (Slovenija z Julijsko Krajino in Dalmacijo, Češka, Moravska in Šlezija, današnja Avstrija ter Galicija in Bukovina) potrošila težke milijarde zlatih kron za njeno zgraditev, opremo in izpopolnitev njenih železniških zvez z zaledjem.

Po prvi svetovni vojni je Italija zahtevala in dobila Trst, Reko in Julijsko Krajino do Sneznika, Triglava in Trbiža le zaradi svojega političnega prestiža. Gospodarsko Italija ni potrebovala teh pokrajin, ni potrebovala Trsta in Reke, ker so njena velika pristanišča Benetke, Genova, in Neapel v polni meri zadostovala za njene potrebe. Prepustitev Julijske Krajine Italiji je bila največja gospodarska zabloda, ki jo je sankcioniral versajski mir ob razmejitvi. Srednja Evropa je bila odrezana od svojih jadranskih luk in te so izgubile svoje zaledje, ki se ni moglo kljub vsem poskusom z raznimi tarifami sprijazniti z italijanskim gospostvom na severnem Jadranu. Italijanske nove metode so ostale tuje duhu srednje Evrope, njeni trgovini in prometu, njenim trgovskim običajem in navadam. Od tod beg srednjeevropskih (jugoslovanskih, češkoslovaških, avstrijskih) trgovinskih in industrijskih podjetij in bank iz Trsta in Julijske Krajine. Od tod propadanje tržaške trgovine, industrije in pomorskega prometa z neizogibnim padcem prejšnjega gospodarskega blagostanja in življenjskega štandarta v Trstu, Reki in Julijski Krajini.

Ali je še mogoče vztrajati po sedanji svetovni vojni pri tako usodepolni zmoti, kakršna je bila z gospodarskega stališča nastala z italijansko aneksijo Julijske Krajine, Trsta in Reke? Trst in vsa Julijska Krajina spadata po svoji legi, po svojih tradicijah, po svojih gospodarskih interesih k srednji Evropi in **ne** k Italiji. Zato mora biti Trst zopet združen tudi **politično** s svojim naravnim zaledjem, kajti drug na drugega sta navezana, drug od drugega odvisna. To je neizogibna posledica njegove zemljepisne lege in to je gospodarski postulat, brez katerega ni mogoča vpostavitve gospodarskega ravnotežja in blagostanja v tako važnem predelu srednje Evrope, ki je težišče njenega prometa in njene prekomorske trgovine in kjer se stikajo slovanski, romanski in germanski svet. Nimamo državne tvorbe, ki bi obsegala vse tržaško gospodarsko zaledje, ali velik del tega zaledja, tja do avstrijskega Gradca in do Blatnega jezera, spada pod Slovenijo oziroma

Jugoslavijo, ki meji na Julijsko Krajino in čije državna meja je pri Postojni komaj 40 kilometrov oddaljena od Trsta. Gospodarske etnične meje med Slovenijo in Julijsko Krajino pa ni, ker gravitira vse gospodarstvo severozahodne Jugoslavije na Trst in ker je vsa Julijska Krajina etnično slovenska in hrvatska, izvemši večjih mest, ki imajo italijansko večino, a leže na slovanski zemlji. Zato spada Trst z Julijsko Krajino iz zemljepisnih in gospodarskih, pa tudi iz etničnih razlogov v državno tvorbo, kamor spada Slovenija.

V tej državni zvezi bo zasiguran Trstu naravni gospodarski razvoj, ki je bil pretrgan pod italijansko vladavino. Tedaj se bo zopet povzpел na višino prvega evropskega tržišča za kavo, sladkor, les in kolonialno blago in se bo razvil v največje industrijsko središče srednje Evrope. Trst se bo uvrstil tudi med največja sredozemska pristanišča; v njej so imele pred italijansko aneksijo svoje centrale vse dalmatinske paroplovne družbe, ki so po 1.1919 premestile svoje sedeže na Sušak, v Split in Dubrovnik.

Ko postane Trst sestavni del Slovenije, se bo večji del teh družb zopet vanj preselil z vsem svojim ladjevjem, kajti le tako bodo deležne, kakor jih uče dejstva zadnjih 20 let, trgovinskega prekomorskega prometa, ki bo šel iz tržaškega zaledja preko Trsta v svet.

Italijanski 25 letni eksperiment, da održe Trst in Julijsko Krajino politično od njih zaledja, se je razbil na dejstvu, da tvori Trst s svojim srednjeevropskim zaledjem nerazdružljivo zemljepisno - gospodarsko celoto. Ta celota je pogoj za gospodarski, socialni in kulturni napredek vsega ozemlja od Jadranskega morja pa tja do Krkonošev. Zato je politična združitev Trsta z državno tvorbo, ki obsega njegovo zaledje ali vsaj velik del tega zaledja, absoluten postulat, ki ne dopušča kompromisov. Smo tedaj za sožitje Italijanov in Slovencev, Hrvatov in Srbov v Julijski Krajini, ali ne pod italijansko oblastjo, ki je pomenila in bi pomenila nadaljnje hiranje in propadanje tržaškega mesta in vse primorske zemlje.

J.A.

ROMUNSKI PETROLEJ

Dogodki na vzhodnem bojišču drug drugega preHITEVAJO. Mrzlično napredovanje sovjetskih armad na Balkan prav resno ograža romunske in gališke petrolejske vrelce. Izguba bo za Nemčijo, ki ni bila nikoli bogata na tem najvažnejšem vojnem pripomočku, več ko občutna. Hitler bo storil vse, da Rusom zapre pot k Ploestiju, vendar kažejo zadnji dogodki, da ima le malo upanja, da bi v teh naporih uspel. Gotovo je, da bodo prusijaške horde - če bodo morale zapustiti Ploesti - postopale drugače kakor pa so postopale angleške upravne oblasti, predno so zapustile Romunijo. To napovedano prusijaško razdejanje petrolejskih vrelcev pa ne bo prav nič vplivalo na zavezniške zaloge goriva. Z vso pravico je dejal v zadnji vojni Clemenceau: "Kapljica petroleja je vredna toliko kakor kapljica krvi." Ta nauk je prav posebno važen za nemško Wehrmacht, ki ne bo imela kje iztisniti novih kapljic, ko bodo romunske zaloge zmanjkale.

Romunija proizvaja petrolej od 1.1857 dalje. V teku 50 let je letna proizvodnja znašala manj ko milijon ton. Od 1.1907. pa se je proizvodnja znatno dvigala in je znašala 1.1925 2 milijona ton, 1.1930 5 milijonov ton. Višek je bil dosežen 1.1936 ko so pridobili 8.700.000 ton petroleja. Tik pred vojno je proizvodnja znatno padla.

Petrolejska romunska področja se razprostirajo ob vzhodu Karpatov in se razdelijo v štiri glavna okrožja: Dambovica, Prahova, Buzav in Bakav.

Če ne bodo v prihodnjih letih našli v Romuniji novih petrolejskih vrelcev, potem je zelo verjetno, da se bo proizvodnja znatno zmanjšala in počasi ugasnila. Sedanji vrelci kažejo močno izčrpanost.

Nemci so se pred vojno trudili, da bi si zagotovili eno tretjino celotnega romunskega petrolejskega izvoza. L.1940. so Romuni z Nemci sklenili pogodbo, da bodo Nemčiji dobavljali po 130.000 ton mesečno. Politični dogodki pa so vse te pogodbe sprevrgli. L.1914. so Nemci s svojim kapitalom nadzirali eno

tretjino romunske petrolejske industrije. Ta nemška udeležba je znašala 1.1930. komaj še 0.38%. Glavne romunske petrolejske družbe so v rokah Združenih narodov. Najvažnejša družba je "Astra Romana", ki je podružnica nizozemske "Royal Dutch", druga je "Romana-Americana", afilacija "Standart Oil", tretja je "Concordia", ki jo sestavljajo francoski, belgijski in romunski delničarji, četrta je "Stearna Romana", ustanovljena s francosko-angleškim denarjem, peta "Unirea" je čisto britanska družba. Iz teh razlogov nam bo razumljivo zakaj se je zavezniško letalstvo izogibalo romunskih petrolejskih vrelcev vse do trenutka, dokler jih niso zasedli Nemci.

Zavezniško letalstvo je prvič napadlo Ploesti septembra 1943. Pri tej priliki so ameriški letalci ugotovili, da so se Nemci dobro zavarovali proti letalskim napadom. Dobro se spominjamo, da je bilo takrat nemško protiletalsko topništvo izredno močno in da so se morali ameriški letalci držati precej visoko nad ciljem. Poleg zemeljske obrambe so nastopili tudi nemški lovci Messerschmitt, ki so pri tej priliki doživeli znatne izgube. Ta prvi dnevni napad ameriškega letalstva je stal več Liberatorjev in ta napad nam lahko pove, kaj vse bodo lahko storili sedaj sovjetski bombniki, ko so se tako hudo približali petrolejskim vrelcem. Uničenje romunskih petrolejskih rafinerij s strani Nemcev, v slučaju evakuacije, Rusov ne bo mnogo motilo, kajti za njihove potrebe zadostujejo kavkaške in sibirske zaloge popolnoma.

Napačno bi bilo misliti, da je Nemčiji popolnoma zagotovljena romunska petrolejska proizvodnja. Pred vojno so Nemci dobivali romunski petrolej takole: 4% po železnici, 21% po Donavi in ostalo po morju. Danes je prevoz po morju za Nemce popolnoma nemogoč. Edini poti sta železnica in Donava. Železniška pot je zelo nesigurna, ker je stalno podvržena napadom in sabotazi N.O.V. v Jugoslaviji.

Pozimi dela velike preglavice železniškemu prometu sneg, posebno na karpatskem predelu. Donava tudi ne nudi popolno varno pot, ker so tudi tu uporniki, ki skrbijo, da ne pride prav vsaka ladja v Nemčijo. Poleg tega pa Donava pozimi zamrzne in je povprečno en mesec neprevozna.

Edini sigurni prevoz bi bil, če bi Nemci zgradili iz Ploestija do Bratislave pipe-line. S to mislijo so se tudi ukvarjali, vendar znaša razdalja najmanj 1.000 kilometrov in bi sama gradnja trajala nekaj let.

Že sam sovjetski predor je brez dvoma dezorganiziral petrolejske prevoze. Če tretji rajh danes še ni izgubil celotne romunske proizvodnje, je sigurno, da je izgubil njen znaten del. Kako bodo Nemci nadaljevali z vojno danes, ko je kapljica petroleja vredna več kakor eno človeško življenje? Na to lahko odgovorimo samo: z rezervami in sintetičnim petrolejem.

Kakor je znano so Nemci na veliko zgradili naprave za proizvodnjo sintetičnega petroleja. Sami Nemci pa so priznali, da bi nikdar ne mogli proizvajati toliko bencina, da bi lahko vodili svetovno vojno. L.1938. so Nemci letno pridobivali v svojih sintetičnih napravah 1.800.000 ton sintetičnega bencina. Poleg tega so imeli v tem času tudi še velike rezerve, ki so jih pričeli kopičiti od 1.1933 dalje. V glavnem so Nemci bencinske zaloge spravljali v zapuščene rudnike. Tu so v posameznih rovih zgradili ogromne steklene cisterne, deloma tudi železne in na ta način spravljali gorivo za nameravane vojne načrte. Pri tem so seveda izgubili zaradi izhlapevanja velike količine goriva, ali so zaloge bile do 1.1939 precejšnje.

Ko so Nemci v aprilu 1940. leta napadli Nizozemsko so strokovnjaki računali, da imajo Nemci v rezervi 6 do 7 milijonov ton bencina. Te zaloge so se mogočno povečale z zalogami, ki so jih Nemci našli na Nizozemskem, v Belgiji in v Franciji. Plen v vseh treh državah je znašal po oceni strokovnjakov

okrog 12 milijonov ton. Te zaloge so Hitlerja podžgale, da je pričel z vojno na vzhodu. V teku prvih dveh let vojne na vzhodu pa so nemške rezerve strahovito skopnele. Sedanji veliki nemški neuspehi in porazi v Rusiji so v gotovi meri tudi vzrok pomanjkanja goriva. Potrebno je vpoštevati tudi še dejstvo, da je sedanja potrošnja bencina v tej vojni tri do štirikrat večja na enoto kakor pa je bila ob pričetku sovražnosti. Danes že sploh ne moremo več govoriti o pehoti v klasičnem pomenu besede. Vsak pehotni bataljon je danes do 75% svojih efektiv motoriziran. Bataljoni s 700 do 800 mož potrebujejo najmanj 100 težjih motornih vozil. Nemci so na zahodu uporabljali razmeroma majhno število svojih čet, ker so bile v glavnem te čete motorizirane in oklopne. Na vzhodnem bojišču je stvar popolnoma drugačna. Tu se vale mase - milijonske armade in tu teče dnevno nekaj stotisoč motornih vozil. Železniške proge na tako ogromnem prostoru le delno premagajo promet in še te so stalno ogražene od letalskih napadov. Glavna breme dovozov, prevozov in odvozov leži na motornem vozilu.

Vprašanje petroleja postaja v Nemčiji poleg drugih velikih motenj zelo važen problem. Vedeti morano namreč, da so se zavezniški letalci potrudili v precejšnji meri uničiti nemške naprave za proizvodnjo sintetičnega bencina.

Z vseh strani se vsipajo na Nemčijo nadloge in mogoče ni več daleč čas, ko jih bo že toliko, da bodo zadušile in pokopale prusijaško prevzetnost, ki se bo zadušila v svojem lastnem gnoju.

Nevtralci in vojna

Pred nekaj dnevi sta Velika Britanija in Združene ameriške države poslali Turčiji skupno noto z zahtevko, da prekine pošiljanja sirovin za vojno industrijo Nemčiji.

V Washingtonu je g.Cordell Hull z vsem povdankom apeliral na nevtralce, naj ne podaljšujejo vojne z vsem strašnim trpljenjem in smrtjo s tem, da Nemcem dobavljajo vojno gradivo.

Medtem pravijo poročila iz Carigrada, da so Turki pričeli pošiljati v Nemčijo trikratne sedanje mesečne količine kroma. (Krom se uporablja za povečanje jakosti jekla, iz katerega izdelujejo topove).

Dobro poučeni krogi mislijo, da so zavezniki poslali tudi ostalim nevtralnimi državam podobna opozorila.

V resnici je obnačanje nevtralcev v sedanji vojni precej nerazumljivo. Posebno pa je nerazumljivo v teh trenutkih, ko se Hitlerjeva vojna mašinerija krha na vseh koncih in krajih. Skoro vse nevtralne države, ki resno prihajajo v poštev (Švedska, Švica, Turčija, Portugalska) v veliki meri podpirajo germanski barbarizem. Švedska dobavlja ogromne količine železne rude. Zopet se ponavlja satanska igra iz prve svetovne vojne, ko so velekapitalisti zaradi masnih dobičkov pozabljali na sovražnika in z lastnimi sredstvi morili lastne vojake.

PREGLED SLOVENSКИH

KRAJEVNIH OBČIN

III.

MARIBORSKO OKROŽJE

Številke na zgorajšnjem zemljevidu označujejo naslednje občine: 1 Guštanj, 2 Stari trg, 3 Sv. Florjan, 4 Dravograd, 5 Muta, 6 Grajska vas, 7 Zalele, 8 Vojnik, 9 Sv. Jurij, 10 Vitanje, 11 Sv. Kunigunda, 12 Okoško, 13 Beznica, 14 Konjice (okol.), 15 Brezovica, 16 Konjice (okol.), 17 Loke, 18 Planinska vas, 19 Koprivnica, 20 Virštanj, 21 Sedlarjevo, 22 Podčetrtek, 23 Imeno, 24 Sv. Mohor, 25 Nezbiž, 26 Sv. Katarina, 27 Uršično, 28 Braslovče, 29 Mohor, 30 Sv. Trojica p. Sl., 31 Rajnkovec, 32 Tekačevo, 33 Rogaska Slatina, 34 Sečevo (spod.), 35 Lemberk, 36 Sv. Lovrenc n. P., 37 Bistrica p. R., 38 Limbuš, 39 Pekre, 40 Studenci p. M., 41 Sv. Magdalena, 42 Radvanje, 43 Razvanje, 44 Pivola, 45 Smrečno, 46 Kalše, 47 Morje, 48 Bukovec, 49 Gabernik, 50 Ritoznog, 51 Sentovec, 52 Zg. Bistrica, 53 Kovača vas, 54 Nova vas, 55 Gorica, 56 Pretrez, 57 Statenberg, 58 Hostnica, 59 Laporje, 60 Slanovsko, 61 Pekel, 62 Lužečka vas, 63 Jelovec, 64 Hrastovec, 65 Stopno, 66 Gradišče, 67 Selnica o. D., 68 Gradišče, 69 Jelovec, 70 Svecina, 71 Slatinski dol, 72 Spičnik, 73 Plat, 74 Vrtice, 75 Dobrenje, 76 Cirknica, 77 Gradiška, 78 Na Ranci, 79 Kaniža, 80 Polička vas, 81 Jarenina, 82 Vukovski dol, 83 Kamnica, 84 Janževa gora, 85 Selnica, 86 Krčevina, 87 Plodrsnica, 88 Dragučeva, 89 Sv. Marjeta o. P., 90 Rozengrund, 91 Draženvrh, 92 Sp. Gašteraj, 93 Žitnice, 94 Ledinek, 95 Kremberg, 96 Ihova, 97 Zg. Rodica, 98 Sv. Benedikt, 99 Žice, 100 Sp. Gašteraj, 101 Sp. Zrjavci, 102 Sv. Trije kralji, 103 Zg. Zrjavci, 104 Zg. Porčič, 105 Sv. Lenart, 106 Radenhova, 107 Zg. Voličina, 108 Jablanec, 109 Zunjca, 110 Sp. Duplje,

111 Sv. Martin, 112 Ciglence, 113 Ragoznica, 114 Črmljenšek, 115 Gotova, 116 Sv. Trojica, 117 Verjane, 118 Brengova, 119 Trotkova, 120 Sv. Anton, 121 Andrenci, 122 Zupelinci, 123 Smolinci, 124 Cagona, 125 Vratja vas, 126 Vratji vrh, 127 Podgorje, 128 Ziberči, 129 Lokavec, 130 Drobtinci, 131 Grabe, 132 Zepovci, 133 Navova, 134 Apač, 135 Lutverci, 136 Gor. Radgona, 137 Pilitovički vrh, 138 Crešnjevec, 139 Sratovci, 140 Boračova, 141 Radenci, 142 Kunelski vrh, 143 Murški vrh, 144 Stametinci, 145 Hrastje-Mota, 146 Kraljevci o. S., 147 Staptinci, 148 Stara Nova vas, 149 Bundani, 150 Iljašovci, 151 Križevci, 152 Boreci, 153 Ključarovski, 154 Logarovski, 155 Branostavec, 156 Lakavec, 157 Cezanjec, 158 Kristanci, 159 Pristava, 160 Bišečki vrh, 161 Ernovski vrh, 162 Vinterovci, 163 Destinci, 164 Drstelje, 165 Mestin vrh, 166 Kicar, 167 Ragoznica, 168 Krčevna p. P., 169 Breg p. P., 170 Brstje, 171 Zabovci, 172 Moškanjec, 173 Borovci, 174 Spuhlje, 175 Bukovec, 176 Pobrežje, 177 Lanča vas, 178 Jurovec, 179 Nova cerkev, 180 Podlehnik, 181 glej Dravec, 182 Stojnici, 183 Muretinci, 184 Mala vas, 185 Gajovci, 186 Sv. Marjeta, 187 Formin, 188 Sv. Lenart, 189 Velika Varuica, 190 Veliki Okič, 191 Dravec, 192 Skovišnjak, 193 Sv. Elizabeta v H., 194 Gruškovac, 195 Sv. Barbara, 196 Gorenjski vrh, 197 Ladinci, 198 Vičanci, 199 Lahonci, 200 Runec, 201 Trgovišče, 202 Hum, 203 Pušenci, 204 Žerovinci, 205 Mihalovci, 206 Veličane, 207 Brebrovnik, 208 Sv. Miklavž, 209 Hermanci, 210 Vitan, 211 Jastrebec, 212 Vodranec, 213 Strahominec, 214 Sv. Jurij v Trnju

BASIC ENGLISH

6. A BUILDING

Things

structure	window
building	base
door	garden
drain	light
floor	number
house	pipe
roof	stage
room	stone
street	support
wall	wood

Qualities

high-low
wide-narrow
complete

Questions

1. What is a street?
2. What is at the back of the house at the end of the street?
3. What are the houses in the street like?
4. Why do houses have windows?
5. How do men and women go into the rooms?
6. What are the walls of a house the support for, and what is the support for the walls?
7. What is the structure at the front of the building?
8. What is the lowest part of a room?

other words:

arch, board, brick, bridge, church, hospital, library, office, school;
lift, step, wing.
design, frame, glass, key, lock, nail, paint, property, screw, steel,
angle.

A Building

My house is at the end of a street. Every building in the street is a house. Some houses in the street are high and some are low, some are of wood and some are of stone. All houses are buildings, but not all buildings are houses.

At the back of my house is a garden with a wall. The house is a low building of wood, with a door at the front and a door at the back. The front door is wide but the back door is narrow. Some houses have another door at one side. On the front door is a number. It is the number of the house. My house is number 1.

The window of my room is wide. Windows let light and air come into the rooms. Men and women go in and out through the doors.

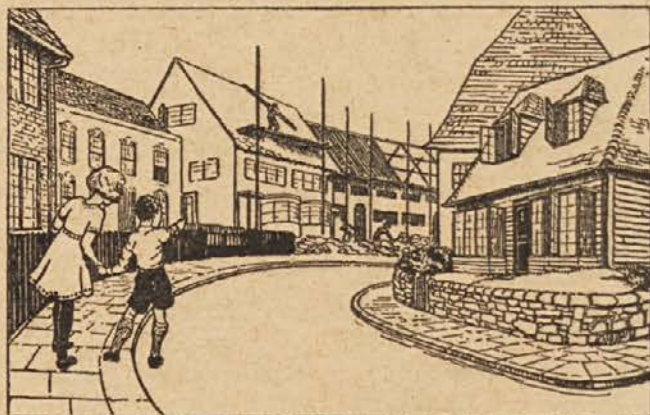
The base of a house is the support for the walls, and the walls are the support for the roof. The roof is the cover of the house.

The houses on the opposite side of the street are not complete. Come across the street and we will see the work. The outside of this house is almost complete. The walls are quite complete, but the roof is not on the house. That structure at the front is not a part of the house. It is a stage for the support of the workmen. They go up on it and do the work on the high parts of the building.

Do not go in. You may see the inside of the house through the windows. The walls and the floor of this room are complete, but the door is not there. These holes in the outside walls of the rooms are for windows, and those in the inside walls are for doors.

That pipe by the house is for a drain. Drains take water from a house, and other pipes take water to it. The drain pipes are wide, but the other pipes are narrow.

Some houses do not have drains, but such houses are not healthy.

9. What is the use of drains?
10. How are pipes which take water to a house different from drain pipes?

Answers

1. A road with houses or other buildings at the sides of it.
2. A garden with a wall.
3. Some houses are high and some are low; some are of wood and some are of stone.
4. Windows let light and air come into the rooms.
5. Through the doors.
6. The walls are the support for the roof, and the base is the support for the walls.
7. A stage for the support of the workmen.
8. The floor.
9. They take water from a house.
10. They are narrow and drain pipes are wide.

TOLMAČENJE

OF lahko pomeni tudi **iz** kakšne tvarine je neka stvar. N.pr. "A building of wood."

LET light and air **COME** into the rooms. Let pomeni: pusti. Po besedi "let" pride ime stvari, ki je storila to dejanje, nato pa šele označba samega dejanja. Tu smo uporabili "come" in ne "go", zato ker je oseba, ki govori v hiši.

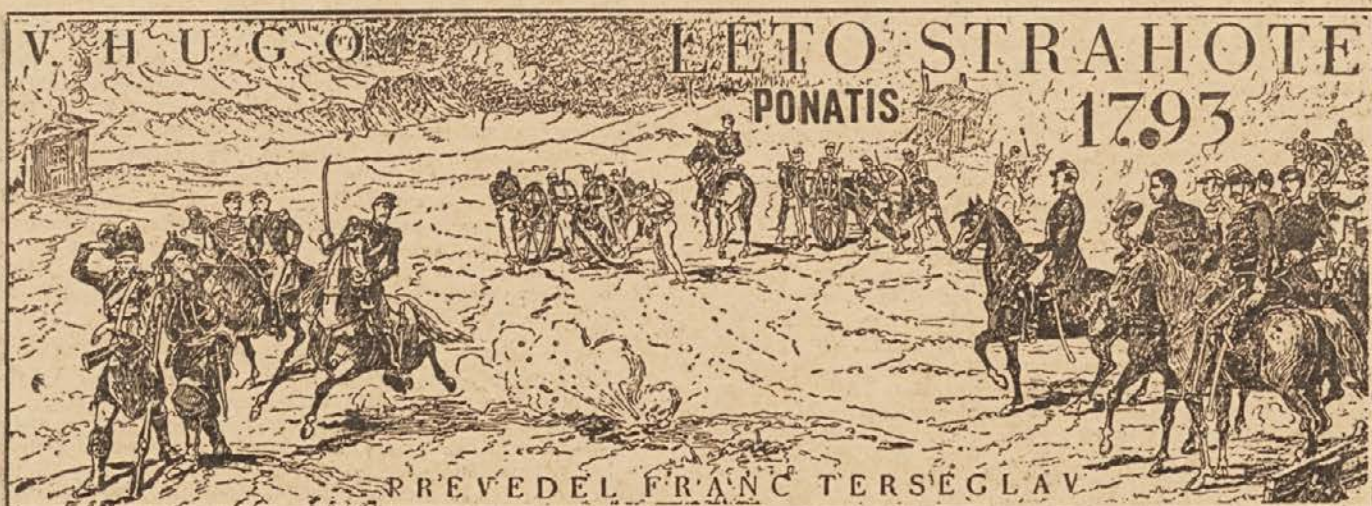
INSIDE, OUTSIDE, ANOTHER itd. so sestavljene dveh besed.

WE uporabljamo, kadar govorimo v imenu več oseb v zvezi z besedico **ARE**.

YOU uporabljamo kadar neki osebi govorimo.

THEY je množinska oblika od besed "she, he in it".

Nasprotno besede so: in — out, these — those, inside — outside.

ČETRТА KNJIGA

TELLMARCH

"ČE BI BIL JAZ TO VEDEL!"

In marquis je izpodbodel konja.

Medtem ko se je vse to pri Tanisu godilo, je berač kolovratil po daljni okolici do Croix-Avranchina. Ker je bil star in počasen, se je proti večeru vrnil. Pot ga je peljala mimo golega griča, s katerega je bil širok razgled v deželo tja do morja. Steber dima ga je osupnil. Nič ni prijaznejšega, pa tudi nič strašnejšega, ko steber dima. Pomeni lahko domače ognjišče ali pa požar. Gostota in barva dima pove, ali imamo opraviti z mirom ali vojsko, bratstvom ali sovraštvom, življenjem ali smrtjo. Steber, ki ga je videl Tellmarch, je bil črn. Semtertja so švignili v njem rdeči zublji, ki so zdaj vzplamteli, zdaj ugašali. Ogenj je bil očividno pri kraju. Tellmarch je podvzival korake v smeri proti stebru, ki je stal nad pristavo Herbe-en-Pail.

Ko je dospel tja, ni bilo ne pristave ne kmetjskih bajt, le par tlečih ostankov. Nobenega krika, nobenega glasu ni bilo slišati iz dima razen pokanja tramov in prasketanje slame. Semintja se je zavesa dima pretrgala: tedaj so se videle porušene strehe in sobe brez sten. Berač je ostro prisluškoval, toda razen požara se ni ničesar slišalo. Mar so bili vsi zbežali? Kje so bile ko mravlje pridni prebivalci pristave? Prišel je do kraja, kjer so bila prej vrata v dvorišče, ki je zdaj štrlelo v nebo brez zidov. Sredi dvorišča je bil črn kup, od ene strani razsvetljen od plamenov, od druge od lune. Bil je kup ljudi. Ljudje so bili mrtvi. Okoli kupa je bila velika mlaka, ki se je nekoliko kadila. Zublji so se zrcalili v njej; toda ni bilo treba ognja, da bi se rdeče svetila, kajti bila je mlaka krvi.

Tellmarch je stopil bliže. Mesec in plamen sta mu svetila. Mrlički so bili vojaki, vsi boski, ker so jih bili sezuli. Tudi orožje so jim vzeli, toda imeli so še uniforme - modre. Semintja je ležal med udi in glavami preluknjanih klobuk s trobojno kokardo. Bili so republikanci, isti Parizani, ki so večer preje veseli in vedri prenočili na pristavi. Vojaki so bili usmrčeni, to se je poznalo na pravilni legi; na mestu in zapovrstvo so jih bili ustrelili. Tellmarch je mrličke skrbno otipal: bili so od krogelj naravnost preluknjani. Onim, ki so jih bili ustrelili, se je očividno mudilo, kajti niso imeli toliko časa, da bi jih bili pokopali. Ko je berač že hotel oditi, je zapazil dve mali nogi, očividno ženski. Stopivši bliže, je videl, da sta to dve ženski - tudi nju so ustrelili. Ema je imela uniformo, zraven nje je ležal razbit sodček; to je bila marketenderica. Glavo je imela prebito od štirih krogelj in je bila mrtva.

Tellmarch se je sklonil in pregledoval drugo, kmetico. Ležala je smrtobleda z odprtimi usti in zaprtima vekama, glava je bila cela. Tellmarch je odstranil cape s prsi in opazil na rami rapo od krogelje; ključna kost je bila zlomljena. "Doječa mati," je zamrmral berač, ošiniši s pogledom prsi. Bila je gorka. Položil je roko na srce in začutil, da rahlo bije. Tellmarch se je dvignil in zarjul s strašnim glasom:

"Ali ni nikogar tu?"

"Ti si, Caimand?" se je odzval glas, ki je bil komaj slišen. In obenem se je skozi luknjo v zidu pokazala glava, potem

pa še druga. Bila sta dva kmeta, ki sta se bila skrila, edina, ki sta preživela strašno morijo. Še vedno tresoč se na vseh udih, sta pristopila k Tellmarchu, kojega glas sta bila takoj razpoznala. Tellmarch je bil vstanu zakričati, govoriti pa ni mogel. To je vedno tako, če je človek globoko razburjen. Pokazal je s prstom na žensko na tleh.

Kmet, ki se je bil prvi upal prikazati, je začel govoriti:

"Vsi so mrtvi razen te žene, kajne? Vse sem videl na lastne oči; bil sem skrit v kleti. Hvalabogu nimam družine. Moja hiša je bila v plamenu. Moj Bog! Vse so umorili. Ta ženska je imela otroke. Čisto majhne. Otroci so kričali: "Mama!" Mati je kričala: "Otročički!" Mater so ustrelili, otroke pa vzeli s seboj. Vse sem sam videl - o groza! Ko so bili vse postrelili, so zadovoljni odšli."

Kmetje so nato hitro naredili nosilnico iz vej in jo pokrili s praprotjo; nanjo so položili žensko, ki se še vedno ni ganila, in jo ubrali v gozd. Oba kmeta sta jo nosila, berač pa je stopal poleg nje in jo držal za roko, da čuti žilo. Med potjo so govorili:

"Vse ubiti!"

"In požgati!"

"Stari visoki dedec je tako ukazal."

"Ta je torej vsega kriv?"

"On je rekel: Ustreliti! Zažgati! Nobenega pardona!"

"Marquis je."

"Da, naš marquis."

"Kako se že imenuje?"

"Gospod de Lantenac."

Tellmarch je pogledal v nebo in zamrzal med zobmi:

Če bi bil jaz to vedel!"

DRUGI DEL - V PARIZU

PRVA KNJIGA - CIMOURDAIN

PARIŠKE ULICE V L.1793

Takrat so v Parizu živeli na ulici; celo jedli so na mizah, ki so bile postavljene pred vratmi. Ženske so sedele na cerkvenih stopnjicah, pulile vato za ranjence in zraven pele marseljezo. V Luksemburškem parku so se vadili vojaki, na vseh trgih so bile postavljene puškarke delavnice in puške so se izgotavljale pred očmi mimoidočih, ki so veselo ploskali. Nobena druga beseda se ni čula v tem trušču ko: "Potrpljenje; imamo revolucijo." Na vsakem obrazu je bil junaški smehljaj. Ljudje so hodili v gledališče kakor v Ate-nah med peloponeško vojsko; na vogalih so viseli lepaki: "Obleganje Thionvilla" - "Mati, rešena sredi iz plamena" - "Papežinja Ivana" - "Filozofi kot vojaki" - "Ljubezen na deželi". - Nemci so bili pred vratmi; ljudje so šušljali, da je kralj pruski aboniral v Operi ložo. Položaj je bil strašen, toda nihče ni bil prestrašen. Radi postave zoper politično sumljive osebe se je bliščala giljotina nad vsako glavo, toda ljudje so bili mirni. Nek ovadeni državni pravdnik, po imenu Séran, je čakal na flavto. Nihče ni imel časa, vsakemu se je mudilo. Nobenega klobuka ni bilo brez kokarde; "rdeča kapa nam

dobro stoji", so dejale ženske. Pri starinarjih so ležale na kupu krone, škofovske mitre, z lilijami okrašena pozlačena žezla in mašni plašči; po beznicah se je pilo iz cerkvenih kelihov. Povsod so bili razstavljeni doprsni kipi Franklina, Rousseau-a, Brutusa in Murata. Od velikih prodajalnih jih je bilo odprtih le prav malo; ženske so vlekle po ulicah ročne vozičke z najrazličnejšo šaro, katero so prodajale; tu in tam si videl kakšno bivšo nuno s plavo vlasuljo na glavi ponujati blago. Tista ženska, ki pred ono-le prodajalno krpa nogavice, je grofica, ki stanuje zdaj pod streho, odkoder vidi svojo palačo na nasprotni strani. Raznašalci časopisov naznanjajo kriče najnovejša poročila; povsod je polno pouličnih pevcev. Mnogo je zasmehovala rojalističnega pesnika Pitou-a, ki je bil sicer korajžen dečko. Dvaindvajsetkrat so ga bili zaprli in ko je stal naposled pred krvavim tribunalom, ker se je bil nekoč ob besedi "republikanska čednost" udaril po zadnjici, je dejal, ko so mu predočevali, da bo moral položiti glavo pod sekuro: "Saj ni kriva moja glava, ampak zadnja stran!" Sodniki so prasnili v smeh in to mu je rešilo življenje. Povsod so plesali karmanjolo, niso se pa pri tem več imenovali "gospod" in "gospa", ampak "državljan" in "državljanka". Po razrušenih samostanih so plesali na grobnicah in si prižgali za to sveče na oltarjih. Nosili so telovnike "kraljevomodre" barve, zraven pa zaponke, predstavljajoče republikanske znake. Ulica Richelieu se je zdaj imenovala "Ulica, postave", predmestje Sv. Antona "predmestje slave", na trgu Bastilje je stal kip Narave. Mimo so korakali vojni akademiki, ki so se po naredbi konventa imemorali "Marsovi gojenci", v ljudskem jeziku pa "Robespierrovi paži. Pred vratmi ženitbenih uradov so se zbirali "muskadini", to je rojalistični gizdalini, in se rogali z različnimi opazkami civilno poročenim parom. Kipom svetnikov in kraljev v stolnici Invalidov so djali na glavo frigiške republikanske kape. Na vogalnih kamnih so se paglavci igrali karte; "kralji" so se imenovali "geniji", kraljice "svoboščine", asi "postave". Vse to se je, zlasti v onih, ki so bili poraženi, mešalo z nekim vzvišenim studom nad življenjem; nek državljan je pisal Fouquier-Tinville, višjemu državnemu pravdniku: "Bodite tako ljubeznivi in me osvobodite življenja; prilagam natančen naslov." Brivski pomočniki so damam ondulirali vlasulje

kar na cesti, mojster pa je bral naglas uradni list, "Moniteur-a", okrog pa je stala gruča političnih modrijanov. Mnogi brivci so bili obenem delikatesni trgovci in na obeh straneh frizirane lutke so visele v oknu klobase. Manjkalo je mesa, premoga in mila; po ulicah so gnali mlečne krave, funt jagnjetine je stal petnajst frankov. Po naredbi magistrata je dobil vsak državljan funt mesa na vsakih deset dni. Pred prodajalnami so stali ljudje v dolgih repih. Ženske so se v tej bedi izkazale kot najbolj pogumne in potrpežljive. Cele noči so čakale pred pekarnami, da so prišle na vrsto. Revolucija se je borila proti neskončnemu gorju z dvema nevarnima sredstvom: asigmatami in maksimiranjem cen. Na ta način se je Francija resila. Sovražnik tako v Koblencu kakor v Londonu je špekuliral z asigmatami.

Pocestnice so se vlačile po cestah, ponujale kolonjsko vodo, podveze, ponarejene lase in zraven trgovale z asigmatami. Pridruževali so se jim iste baže moški verižniki. Ljudstvo je preganjalo ene in druge, ki so jih kralju zvesti elementi imenovali "aktivne državljane". Sicer pa je bilo jako malo tatov - najhujša beda je bila združena z nepodkupljivo poštenostjo. Ko so preiskovali palačo Beaumarchaisa, je neka ženska odtrgala na vrtu rožo; ljudstvo jo je pošteno oklofutalo. Klafter drv je veljal štiristo frankov; ljudje so žagali na cesti svoje postelje za kurivo in za škafo vode, ki je po zimi zmrznila, je bilo treba odšteti frank. Zlatnik je veljal tri tisoč devet sto petdeset frankov. Za eno vožnjo v kočiji so računali šest sto frankov. Branjevka je izkupila na dan dvajset tisoč frankov. Berač je klical: "Usmilite se me, državljan, manjka mi samo še dve sto in trideset frankov za en par čevljev." Prostovoljci so se valili v mesto od vseh strani; vrhtega je vsaka ulica dala po en bataljon. Po ulicah so se vili prapori posameznih oddelkov. Na zastavi kapucinske četrti je bil napis: "Nihče več nas ne bo imel za norca!", na nekem drugem: "Nobenega plemstva več razun plemstva srca!" Po vseh zidovih so bili nalepljeni lepaki, veliki, mali, beli, rumeni, zeleni, rdeči, tiskani in z roko pisani: "Živela republika!" Mali otroci so vzklikali: "Ča ira!"

Ti mali otroci so bili neizmerna bodočnost.

ZANKE NA PULOVERJU

(VOHUNSKI SPOMIN)

Dobil sem Diega Bekerja, ko je zalival rože v ljubkem vrtu, ki obdaja njegovo malo vilo nekje na Škotskem. Preteklo je že 15 let, kar nisem videl tega dragega tovariša. Zdaj sem ga zagledal v opankah, v delovni obleki in v ogromnem slamniku.

A pred petnajstimi leti!

Poslednjič sva se videla v Edinburghu, in sicer v salonu lorda R.W.Langeja. Tovariš je tedaj nosil frak in celo naočnik.

"Ali se spominjaš tistih časov?" sem vprašal Bekerja ter ga mahnil po rami.

Baker je nekaj časa molčal, se zazrl nekam v daljo, nazadnje pa je zašepetal:

"Tistih lepih in strahotnih dni pač ni moči pozabiti!"

Lepi in strahotni dnevi, prav res! Tedaj je divjala vojna. Diego Baker in jaz sva bila zaposlena v vohunski službi.

Čez nekaj časa sem dejal:

"Iščem spet stare tovariše in začel sem pri tebi."

Prijatelj je pustil škropilnico, naglo dvignil glavo ter me presenečeno pogledal:

"Ali sem morda spet vpoklican?"

"Ne, ne," sem odgovoril naglo in se nasmehnil.

"Gre za stvar, ki sem jo začel čisto sam od sebe.

Rad bi spet videl nekdanje tovariše. To se pravi, tiste, ki se mi jih bo posrečilo izvohati. Rad bi jih spet pozdravil ter jih tudi kaj povprašal. Mislim, da mi bodo vsi lahko pripovedovali zanimive reči in te bi jaz rad napisal."

Prijatelj je zamrmral:

"Čudna misel... Saj za naše zgodbe vendar več..."

"Ne docela, dragi. Tvoja zgodba mi je na primer neznana. To se pravi, da prav zatrdno ne vem ničesar o tvojih poslednjih dogodivščinah. Videl sem te leta 1917., potem si izginil. Slišal sem, da si potoval v Palestino. Slišal sem tudi o nekakem boju, ki si ga imel z neko ženščino iz sovražnikove vohunske službe. Zdaj sem te pa poiskal in..."

Diego Baker je vzel iz žepa pipico, jo zelo skrbno nabasal ter prižgal. Nekaj časa je zamišljeno opazoval dim, ki je vstajal iz pipe, potem pa me je povabil, naj se grem z njim sprehajati po vrtu.

"Tvoj predlog je nekam čuden, prijatelj. Sicer pa tudi ni skoraj ničesar več takega, da bi bilo vredno zdaj praviti. Prav zares. Tisto potovanje v Palestino ni bilo nič zanimivega, zakaj ondi je bil Lawrence, ki je vse delal sam. Toda potem sem se vrnil v London in tedaj se je primerilo tisto,

čemur praviš ti boj z žensko iz sovražnikove vo-hunske službe. Prav za prav ne moremo govoriti o boju. Gre za docela preprost primer, zelo, zelo preprost primer, ki se skoraj ne bi splačalo obujati spomina nanj, če..."

"Komaj sem se dobro vrnil iz Palestine mi je polkovnik Mc Kean naložil, naj izvoham, kako in kaj je kaj z neko gospodično, ki je prebivala v razkošnem hotelu zahodne londonske četrti. Gospodična! Kje neki! Skoraj bi moral reči deklica: stvarca, ki so je bili sami plavi lasje in sam ogenj. Prišla je bila pred dvajsetimi dnevi v London z majhnim psom, z dvema loparjema za tenis in s sedmimi kovčegi. Njena izkazila so bila v redu. Bila je Amerikanka, Amerikanka in pol, doma na severu in je imela rejen tekoči račun v banki.

Zakaj neki je to lepo dekle prišlo sem v London, sredi najhujše vojne, ko se je pa v njeni domovini vendar dalo tako lepo in prijetno živeti, tega ni vedela živa duša. Polkovnik Mc Kean je govoril, da je to reč treba preiskovati, zakaj zdi se mu, da je v njej nekaj sumljivega. Saj veš, da je naš polkovnik imel voh za devet drugih... Razen tega so nam pa naši zaupniki iz Anverse poslali sliko sumljivega dekleta in zdelo se je, da je slika male Amerikanke.

Da ne bom pravil na dolgo in na široko, naselil sem se v prav tistem hotelu, kjer je prebivala dražestna osumljenka. Čez par dni sem se spoprijateljil z njenim psičkom in na večer četrtega dne sem imel čast, da sem se s svojo nadzorovanko trikrat zavrtel pri valčku. In naposled... Pred petnajstimi leti sem jih imel za usesom in sem znal govoriti, ko da bi rožce sadil. Najbrž sem tudi bil fleten fant. Zaradi tega sem se na večer po plesu prepričal, da tudi skrivnostne Amerikanke cenijo romantične sprehode v mesečini po parkih razkošnih hotelov.

Toda pretekli so dnevi in dnevi, ne da bi se mi bilo posrečilo zavohati tudi najmanjši drobec česa sumljivega o tej kar se da fletni ženski, ki ji je bilo ime Clara Crowel. Seveda sem skrbno prebrskal njeno prtljago in njeno skopo pošto smo budno nadzorovali. A uspeha ni bilo prav nobenega. Zaradi tega sem že mislil, da zapravljam dragoceni čas.

Tedaj sem pa nepričakovano dobil pomoč. Pomagali so mi "Zeppelini". Neko noč smo zaslišali preplašujoči glas tovarniških piščali in tudi naš hotel je bil ves pokonci. V nekaj trenutkih so se odprla vrata vseh sob in hodnikov. Moški in ženske v precej spodrecanih oblačilih so bežali v podzemeljska zavetišča.

Moja soba je bila blizu Clarine. Tako se je naključilo, da sem stopil na hodnik, pa zapazil Amerikanko, ki je tudi bežala proti stopnicam. Na sebi je imela pižamo. Tisti trenutek se mi je rodila misel, da bi zmešnjava zaradi "Zeppelinov" izkoristil ter dekletovo sobo še enkrat preiskal.

Komaj sem stopil v Clarino sobo, sem z osuplostjo ugotovil, da je postelja nedotaknjena, četudi je bilo že pozno ponoči. Pač pa je bila na mizici v kotu prižgana svetilka, na stolu poleg nje pa je bilo vrže-

no pletenje. V začetem puloverju je tičala pletilka, druga, tej enaka, pa je blestela na tleh.

Moram priznati, da se mi je ob pogledu na pulover vzbudilo nežno čustvo do male Amerikanke, ki zadržano ponoči ni mogla spati, pa je dolge nočne ure preganjala s tem, da je plela. In kako plela! In kaj plela! Bil je moški pulover za golf, temno olivnaste barve in res lep. Amerikanka je torej plela za naše vojake in to celo ponoči! Torej je tudi mala Clara morda imela kakega svojega vrlega Tommyja kje v bojnih črtah. Morda celo brata... Polkovnik Mc Kean jo je pa sumničil... Kakšna polomija!

Mislil, da so se mi pri tej priči ovlažile oči... A prav tedaj, ko sem še enkrat vzdignil nedolžni pulover za golf, je nekaj belega padlo iz njega na tla.

Bil je kos popisane papirja. Prav zadržano zaljubljeno sporočilo! Kaj drugega bi tudi moglo biti...

Bral sem tisti listek znova in znova, vsaj desetkrat povrsti, potem me je pa obšla zona. Na listku je bilo z zelo drobnimi črkami napisanih polno stavkov, podobnih temule: Prevoz čet po prog, ki drži na zahod: šest zank na lice, štiri narobe; prevoz vagonov s pehoto na vzhodno bojišče: sedem na lice, devet narobe; desna rama, levi rokav...

Ti razbojnica! Pulover, pulover za golf in zanke v njem, vse to je služilo za skrivna sporočila! To nepričakovano odkritje me je zmedlo in zbudilo v meni tudi grenak občutek. Še vedno sem pregledoval skrivnostni listič, tedaj sem pa zaslišal, da je šklepnila ključavnica v vratih, ki sem jih bil pustil priprta...

V skoku sem bil pri vratih, a bila so zaprta in tičal sem v pasti. Zvonil sem toda nihče se ni oglašil ali prišel. Najbrž je tudi vse osebje bilo po kleteh.

Moral sem tako čakati dobre pol ure, šele potem je prišel nekdo in me rešil.

"Kje je gospodična Clara Crowelova?" sem vprašal hotelskega ravnatelja takoj nato.

"Ameriška gospodična iz sobe št.15? Odšla je, komaj minuto je od tega!" je malomarno odvrnil možak.

V pižami morda?! Kje neki! Drobn ženski gost se je okoristil s tem, da so ostale ob preplahu vse sobe odprte in si je kaj lahko pomagal z obleko drugih gostov..."

"In je nisi potem več videl?" sem vprašal Diega Bakerja, ko sem si bil malo opomogel od smeha, ki me je lomil.

"Med vojno nič več," mi je odgovoril. "Potem pa! In sicer 1.1919. v Parizu, pa čisto po naključju. Bil je na sprejemu v hiši moje stare tete. Bila je še vedno ista: drobcena, sinjih oči, bil jo je sam ogenj in..."

Ta trenutek se je zaslišal po pesku lahkoten korak. Drobn, plavolasa, sinjeoka gospa se nam je bližala.

"Dovoli, da te seznanim s svojo ženo!" je vzkliknil Diego Baker s čudnim smehljajem.

Potem se je obrnil h gospe in pristavil:

"Clara, to je gospod Keller, dober moj prijatelj!"

DARITEV

(BOGOMIR MAGAJNA)

Ko so šli ljudje po široki poti iz cerkve domov, je korakala mimo njih in zamahovala z dolgo šibo po zraku.

"Lej - seb, Liska! Lej - seb, Liska!"

Velika glava z razkuštranimi lasmi ji je visela na stran, usta so ji bila lahno odprta, vodene oči so plaho strmele predse in se umikale pogledom ljudi, rdeče krilo ji je v vetru frfotalo krog lačnega, sestradanega telesa:

"Lej - seb, Liska! Ukradejo te!"

V zvoniku pa je zvonilo poldne.

Padel ji je prvi sin v vojni, prenesla je. Padel ji je drugi sin, glava se ji je povescila na stran, a molčala je. Vojaki so ji ukradli Lisko, začela je jokati, umikati se ljudem. Kot strta je hodila po cestah, da so se plašili otroci, zbudjeni iz iger. Videli so jo, kako je zamahovala po zraku in neprestano iskala Lisko.

"Lej - seb, Liska! Lej - seb, Liska! Ukradejo te!"

Vihar se je bližal tisto nedeljo opoldne.

"Hej, Nežka, kam pa sedaj? Končana je maša. Hej, Nežka, neurje prihaja, pelji Lisko domov," so ji prigovarjali starejši, čudeč se, da se prikazala med ljudi. "Lisko ti strela ubije."

Ona pa je stopala urno, kot da hoče ubežati.

"Hej, Liska, huš, huš! Ukradejo te!"

Dospela je do cerkve. Dva oblaka sta visela kot zmaja nad stolpom in pobliskavala, da je prihajalo njuno grmenje kot zamolklo renčanje do zemlje. Manjši so se podili sem in tja po nebu. Veter je privijal vejevje škripajočemu drevju.

"Huš, Liska, tu stoj! Sama sva. Jaz pojdem v cerkev. Huš, huš, pri miru! Tu stoj."

Težka vrata so zaškripala. Po cerkvi je zaječalo z dolgim, jokajočim odmevom. Ko je nerodno korakala po mračni ladji, so njeni koraki zadevali ob strop, se odbijali v mrežasta gotska okna in se izgubljali po obokanih kotih. Pokleknila je k velikemu oltarju in uprla pogled v vdolbino, iz katere je zrl nanjo molče Kristusov kip.

"Gospod, zakaj si mi Tineta vzel, zakaj si pustil, da je padel Joža?"

Zazdelo se ji je, da jo je Kristus pogledal tiho in očitajoče. Zbegala se je in umeknila pogled: padel ji je na veliko knjigo, prislono ob oltarno steno. Čudovito jasno ji je postalo v glavi. Povrnile so se ji v spomin slike iz nekdanih dni, ko je čitala doma otrokoma iz podobne knjige. Nova in silna bol ji je presunila srce. Mehanično je prijela in odprla knjigo. Črke so ji zaplesale pred očmi. Begala je za njimi in ujela besedo za besedo:

"In sklenil bom s teboj, sestra, večno zavezo..."

S tresočimi se prsti je obrnila nekaj listov.

"In vsa drevesa v deželi bodo zvedela, da sem jaz, Gospod, ponižal visoko drevo in povišal nizko drevo, osušil zeleno in ozelenil suho drevo. Jaz, Gospod, sem govoril in storil."

Ozrla se je po svojem sestradanem telesu. "Povišal me bo Gospod," so mrmrale njene ustnice.

Nemi zvoki molitve so nato oklenili tabernakelj. Čez nekaj trenutkov se je zdrznila.

"In Liska, Gospod, Liska?"

Zopet ji je padel pogled na knjigo, zopet je odprla:

"Pristavi lonec, pravim, pristavi in vlij vanj vode! Deni vanj vse izbrano meso s kostmi! Vzemi najbolj tolsto živinče, postavi drv podnje. Močno naj zavre in razkuhajo naj se kosti v njem!"

Na obrazu se ji je pokazal boj. Oči so se ji ovlažile. Mučila se je z mislijo in z boljo.

Zunaj je medtem bobnelo in odmevi so plesali po cerkvi.

Tedaj se je sklonil Gospod iz votline k njej. Čuj, velik grom je pretresel vse zidovje. Po cerkvi je vse v belih blestečih lučih. Angeli po slikah so oživali in zaplavali okrog.

"Še Lisko darujem, še Lisko in darovano bo vse in Gospod bo sklenil večno zavezo z menoj."

Napol v omotici je stekla iz cerkve in stopila v zvonik. Nad njo je prasketalo, krog nje je prasketalo, vsa cerkev je bila kot sonce. Ogenj! Udarila je strela. Cerkev je gorela.

"Vso faro skličem na daritev."

Obesila se je z rokami na vrh. Kladivo je udarilo plat zvona. Vstajala je in se pripogibala. V zvoniku pa so ječali med plameni zvonovi in vabili ljudstvo, ki je drlo proti goreči cerkvi. K njej pa so dospeli angeli in peli z zvonovi pesem rešenja v stolpu. Plameni so ji objeli krilo. Njih rdeča barva se je zenačila z ognjeno.

"Darovala sem dva sina, darovala bom Lisko, darovala bom vse in Gospod bo sklenil večno zavezo z menoj."

ZADNJE STRAŽE

(Alojz Gradnik)

V TUJINI

O kako daleč, daleč si Medana,
ti moja tiha, draga rojstna vas!
Ko mišlim nate, skrivam svoj obraz
in vem takrat, kako je solza slana.

Na holmu, v vinogradih razsejana,
pred tabo v soncu — morje, sivi Kras,
ravan furlanska, Soče zlati pas
in daleč za teboj dva velikana,

Triglav in Krn, še dalje Dolomiti:
tako te vidim in krog tebe Brda
in iščem zate sladkih besedi.

Najslajša je beseda mi pretrda
in jezik je ne more raztopiti
in kakor kamen v srcu mi leži.

Izpod latnika

PRIJETNE VELIKONOČNE PRAZNIKE ŽELI BRATOM PRAVOSLAVNE VERE, UREDNIŠTVO "BAZOVICE"!

N.O.V. PREHAJA V OFENZIVO. (U.P.) Da poma-ga zmagovitim sovjetskim armadam, ki prodirajo v Romunijo, je maršal Tito zapovedal svoji armadi, da prične s splošno ofenzivo proti nemškim garnizijam v Srbiji. Pri tej ofenzivi je udeleženih okrog 50 tisoč bojevnikov N.O.V. Londonski opazovalci mislijo, da bo ta napad proti nemškim silam na Balkanu odločilno vplival na potek vojnih dogodkov na tem delu Evrope. S sedanjo ofenzivo se odpirajo nove faze vojne v Jugoslaviji, ker je dosedaj N.O.V. svoje aktivnosti izvajala izven področja Srbije.

BORBE V SLOVENIJI. Na vseh predelih sloven-skega bojišča trajajo ogorčene borbe dalje. Pred nekaj dnevi so oddelki N.O.V. zavzeli Spodnjo Idrijo. V okolici mesta Idrije trajajo borbe neprenehoma. — Proga Ljubljana-Trst je v stalni nevarnosti in rušenja so na dnevnem redu. Ravno isto se dogaja na progi Ljubljana-Zidani most. — Na cesti Ljubljana-Kočevje bojevniko uspešno odpravljajo Nemce in modrogardjce.

RUPNIKOVE TURNEJE. Da bi nekako oslabil živahno propagandistično delavnost primorskih voditeljev N.O. gibanja, je pričel "prezident" Rupnik v senci nemških bajonetov s turnejo po vsej slovenski zemlji. Bil je s svojo gardo tudi v Trstu. Govori se, da zopet nekaj baranta s takozvanim germanskim protektoratom. Vsi dosedanji Rupnikovi pohodi pa so popolnoma propadli.

VITTORIO EMMANUELE SE JE POSLOVIL. Laški kralj, Vittorio Emanuele, ki je bil zadnjih 22 let dojilja laškega fašizma in prvi pokorni sluga Mussolinija se je poslovil in izročil neslavno nasledstvo svojemu sinu Pijemontskemu princu. V svojem proglasu pa se verni sin Italije ni mogel znebiti podedovanih fanfaronad in je laškemu ljudstvo takole zapel: "Mornarica, vojska in letalstvo Italije, poslušajoči moj apel, so se v teku zadnjih osmih mesecev junaško borile z ramo ob rami z zavez-niki. Italijanski prispevek k skupni zmagi je velik in bo tudi uspešen." Te slavospeve bi si danes Vittorio lahko prihranil, saj je Mussolini dovolj jasno pokazal, kam vodijo laške fanfaronade.

TRST, GORICA, REKA. A.F.I. poroča: dr.Miha Krek, delegat Posvetovalne komisije za italijanske zadeve je diplomatičnemu uredniku agencije France-Afrique izjavil tole: "Italija se mora umakniti na svoj polotok. Ta postulat zahteva najprej izpraznitev Albanije in ukinitve vseh italijanskih ustanov in vplivov, bodisi uradnih ali neuradnih. - Jugoslavija zahteva povrnitev vseh jadranskih otokov in dalma-tinskih obalnih oporišč, ki jih je Italija izsilila z rapalsko pogodbo. Zahtevamo osvoboditev vsega tistega ozemlja, kjer živé naši rojaki, **predvsem Reko, Istrski polotok s Trstom in Gorico in Beneško Slovenijo** Zahtevamo, da se ta ozemlja, na katerih živi 600.000 Slovencev, Hrvatov in Srbov vključijo v meje naše države. Trst in Reka pripadata zemlje-pisno in gospodarsko Jugoslaviji ne glede na narod-nost. Stvarno je Italija uporabljala te položaje samo

kot odskočno desko proti Balkanu in Srednji Evropi. - Z bodočo demokratično Italijo bi lahko ustvarili stalno in uspešno sodelovanje s harmonično spopol-nitvijo proizvodnje in potrošnje obeh dežel. - Nikoli več pa ne bi mogli dovoliti kakršne koli intrigantske in imperialistične politike v našo škodo.

TRADICIONALNI IZLET KAJERSKIH SLO- VENCEV V KUBO. Jutri 17.t.m. prirede kajerski Slovenci - kakor redno vsako leto - tudi letos izlet v Kubo. Odhod iz Kaira ob 14.30 iz trga Midan Ismailije.

ABESINCI ZAHEVAJO IZHOD NA RDEČE MORJE. Abesinski cesar Haile Selassie je interve-niral pri londonski vladi, da bi se pri bodoči mirovni konferenci zagotovilo Abesiniji primerno področje na ozemlju bivše italijanske Somalije in da bi na ta način dobila Abesinija izhod na Rdeče morje. Abesinska zahtevka se nanaša na tisti del nekdanje italijanske Eritreje, ki meji na Port Sudan in ki so ga Angleži zasedli v prvih dneh afriške kampanije. To področje je nekdanj pripadalo Abesiniji.

UPRAVNA RAZDELITEV SLOVENIJE. Na strani 8 in 9 prinašamo tretji del Slovenije. Okrajna gla-varstva so posebej označena, zato nam jih ni treba še posebej tolmačiti. Tudi tu manjkajo slovenske občine na ozemlju Koroške, Štajerske in Madjarske.

LISTNICA UREDNIŠTVA. G.A.S.: Na Vaše zelo zanimivo pismo odgovarjamo, da je sedanji vojni čas ustvarjal in ustvarja različne služabnike domo-vine. Mogoče bi jih razvrstili takole: 1.Naši hrabri in junaški bojevniko v domovini ter vsi njihovi poma-gači; 2.Tihi delavci, ki izrabljajo vsako dragoceno minuto, da kakorkoli pomagajo svoji domovini, brez hrupa in reklame. Izven teh dveh vrst pa je seveda tudi mnogo takih, ki poskušajo s komolci riniti v ospredje z neomejeno ljubosumnostjo proti vsako-mer, ki bi jim - tako mislijo - lahko prekrizal načrte. Komolčenje v takih trenutkih kakršne sedaj preživ-ljamo, je vsakdanji pojav in v teh časih neizogibno. Ko bo njiva obdelana, bodo tudi plevel porili. Zato naj Vas taki pojavi ne motijo. Pozdrave! - Ga Bč. Iskrena hvala za lepo pismo! Iz srca rad sprejemam Vaš predlog, če bi pa poskrbeli voj. naslov bi bilo mnogo lažje in praktičnejše. Poskušajte! Kljub vse-mu upam, da se bomo sporazumeli, saj smo vsi istih misli, samo na različnih terenih. Temperament in živci, to se edine razlike, te bomo pa že ukrotili. Pozdrave vsem! S/Sgt. Čestitam in iskrena hvala za poslano! Veseli me, da veruješ in imaš zaupanje. Vera in zaupanje sta glavna stebra uspeha. Ne raz-burjaj se, časi in prilike povzročajo manjše motnje. Če odpotuješ naj Te povsod spremlja sreča. V mislih bom s Teboj povsod. Eno smo in eno ostanemo! Srečno pot!

V SKLAD "BAZOVICE" SO DAROVALI GG.: Ju-stina Koncut P.Eg. 50.-; Martinuči Lojzka 50.-; Humar Lojzka 50.-; Malič Ana 50.-; Pirjavec Josi-pina 100.-.

V BEGUNSKI SKLAD "BAZOVICE" pa smo pre-jeli od gg.: Ešer Marije P.Eg. 200.- in Kanonik Fani 100.-. **VSEM SE ISKRENO ZAHVALJU-JEMO!**

